

Følgende artikel blev skrevet i slutningen af 1990'erne, men begrebernes aktualitet og anvendelighed er med den nu erkendte klimakrise blevet endnu mere relevante som grundlag for at forstå dens dybereliggende årsager og som grundlag for at kunne udvikle en 'education for a small planet'.

Af Jesper Saxgren

Eco-literacy og Eco-psychology

Færre og færre ved mere og mere om mindre og mindre dele af naturen. Mens flere og flere i takt med den stigende urbanisering får en mere og mere overfladisk og fjern relation til jorden og naturen som helhed. Som konsekvens af denne udvikling og på trods af et stigende uddannelses- og oplysningsniveau mangler de fleste idag grundlæggende indsigt og færdigheder i forvaltning af de basale vilkår for liv på Jorden. Vi evner ikke længere at læse landskabet og forstår ikke naturens tegn som kommunikation. Vi er blevet økologiske analfabeter.

'Ecological literacy' eller 'Eco-literacy' (øko-alfabetisering) begrebet skal ses som et forsøg på at skabe et ord, der i sit begrebsmæssige indhold er lige så grundlæggende som alfabetisering. 'Eco-literacy' forsøger med andre ord at finde frem til, hvad det er for en grundlæggende pædagogisk proces, der skal igangsættes for, at vi alle kan lære de basale færdigheder, der skal til for at leve økologisk forsvarligt på Jorden.

Fritjof Capra bruger i bogen 'The Web of Life' begrebet 'ecological literacy' om den indsigt og viden, der skal til, for at vi kan skabe og vedligeholde bæredygtige samfund. For at kunne gøre dette må vi forstå os selv som en del af livets spind (The Web of Life) og studere naturens økosystemer. Vi må forstå de principper, som naturlige øko-samfund bygger på og anvende dem som grundlag for opbyggelsen af vore egne samfund.

David W. Orr opstiller i sin bog 'Earth in Mind. On Education, Environment and the Human Prospect' et mål om, hvad enhver studerende uanset valg af fag og uddannelse bør lære. Ingen studerende skulle kunne bestå sin afgangseksamen fra en hvilken som helst uddannelsesinstitution uden en forståelse for :

- de grundlæggende økologiske principper
- thermodynamikkens love
- det at drage omsorg for
- energiforhold
- vugge-til-grav-analyse
- det at leve ordentligt på et sted
- grænser for teknologi
- passende størrelse
- bæredygtigt land- og skovbrug
- bæredygtig økonomi
- miljøetik

Hertil føjer han en række praktiske færdigheder, som er nødvendige for kunsten at leve ordentligt på et sted: dyrkning af fødevarer, enkle håndværksmæssige færdigheder, brugen af solenergi og kendskab til den lokale flora og fauna, de lokale vand- og jordbundsforhold.

'Eco-literacy' omfatter endvidere evnen til at opfatte og tænke i helheder. Helheds-tænkning er en tilgang til virkeligheden, der fordrer vilje til at se helheder før dele. Den spørger efter kontekst og sammenhænge, vægter relationer, samspil og kredsløb og erkender, at levende helheder ikke kan reduceres til summen af deres enkeltdele.

Eco-psychology

Eco-psychology eller Øko-psykologi er et nyt begreb, der forsøger at integrere økologi og psykologi og undersøge de psykologiske, filosofiske, kulturelle og spirituelle rødder i menneske-natur forholdet.

Øko-psykologi beskæftiger sig med andre ord med forholdet mellem den ydre og indre økologi og betragter Jordens og menneskets sundhed som gensidigt afhængige og uløseligt forbundne størrelser. Øko-psykologi bygger på antagelsen af, at Jorden er et levende system, og at mennesket i samspil med alt andet liv er forbundet hertil, og at hverken Jordens eller menneskets problemer kan løses uden at tage hensyn til denne forbindelse.

Menneskets behov og Jordens behov er i bund og grund de samme. Den ydre økologiske krise er et spejlbillede af en indre krise, og menneskets bevidsthed er indviklet i såvel skabelsen som helbredelsen af denne. Øko-psykologerne mener derfor ikke, at det er muligt at arbejde isoleret med mennesket, og at det er illusorisk at forestille sig, at man kan 'redde menneskets sjæl', mens biosfæren forfalder. Det er reciprokke processer.

Den menneskelige psyke er født af Jorden og i sine dybeste niveauer bundet hertil. Bevidsthedens kerne er det økologisk ubevidste, som repræsenterer hele livets evolution.

Jesper Saxgren
Projektrådgiver og miljøkonsulent
saxgren@gmail.com